

Lieta C-625/20**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar
Tiesas Reglamenta 98. panta 1. punktu****Iesniegšanas datums:**

2020. gada 19. novembris

Iesniedzējtiesa:

Juzgado de lo Social n.º 26 de Barcelona (Barselonas Darba un sociālo lietu tiesa Nr. 26, Spānija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2020. gada 13. oktobris

Prasītāja:

KM

Atbildētājs:

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS)

Pamatlietas priekšmets

Šā lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu mērķis ir noskaidrot, vai Spānijas sociālā nodrošinājuma sistēma – kad atļauj atzīt par saderīgiem divus pabalstus, kas atzīti dažādās sociālā nodrošinājuma sistēmas shēmās, bet aizliedz tos saņemt vienā un tajā pašā shēmā, lai gan ir izpildīti attiecīgo pabalstu rašanās nosacījumi – veido diskrimināciju dzimuma vai dzimtes dēļ, tādējādi būdama pretrunā attiecīgi Savienības tiesiskajam regulējumam, kas nosaka vienlīdzīgas attieksmes principu pret vīriešiem un sievietēm.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

- 1 Šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu tiek iesniegts saskaņā ar LESD 267. pantu, lai noskaidrotu, vai ir spēkā *LGSS [Ley General de la Seguridad Social – Vispārējais sociālā nodrošinājuma likums]* 163. panta 1. punkts, ievērojot vienlīdzīgas attieksmes principu pret vīriešiem un sievietēm sociālā

nodrošinājuma jautājumos un, pakārtoti, nodarbinātības un profesijas jautājumos, dažādās Kopienų direktīvās noteiktajos formulējumos.

- 2 *LGSS* 163. panta 1. punktā ir noteikta vispārējās shēmas pensiju nesaderība viena un tā paša saņēmēja gadījumā, ja vien konkrēti nav paredzēts pretējais, un ir uzlikts pienākums ikvienai personai, kurai ir tiesības uz divām vai vairāk pensijām, izvēlēties vienu no tām.
- 3 Tomēr Spānijas sociālā nodrošinājuma sistēma atļauj, no vienas puses, vecuma pensiju, pastāvīgas darbnespējas pensiju vai nāves un pārdzīvojušā laulātā pabalstu gadījumos – kad attiecīgā persona iemaksu periodos secīgi vai alternatīvi ir veikusi iemaksas vairāk nekā vienā sociālā nodrošinājuma sistēmas shēmā – šos periodus apvienot, ja vien tie nepārklājas, lai iegūtu tiesības uz pensiju/pabalstu, kā arī, lai attiecīgā gadījumā noteiktu iemaksas procentuālo daļu gadā, kas piemērojama tās aprēķinam.
- 4 No otras puses, judikatūra ierobežo šo nesaderību ar vienā un tajā pašā Spānijas sociālā nodrošinājuma sistēmas shēmā atzītiem pabalstiem, tādējādi atzīstot to pabalstu saderību, kuri attiecināmi uz dažādām Spānijas sociālā nodrošinājuma sistēmas shēmām.
- 5 Tomēr sieviešu klātbūtne dažādās Spānijas sociālā nodrošinājuma sistēmas shēmās nav vienāda, jo tā svārstās no 95,60 % īpašajā mājsaimniecībā nodarbināto personu regulējumā līdz 7,97 % ogļu ieguvē nodarbināto īpašajā shēmā. Tomēr divās svarīgākajās shēmās – *régimen general* (vispārējā shēma; turpmāk tekstā – “*RGSS*”), kas parasti ietver jebkurā ražošanas nozarē nodarbinātus darba ņēmējus, un *Régimen Especial de Trabajadores Autónomos* (Pašnodarbināto personu sociālā nodrošinājuma īpašajā shēmā; turpmāk tekstā – “*RETA*”), kas parasti ietver pašnodarbinātas personas no jebkuras ražošanas nozares, sieviešu klātbūtne ir attiecīgi 48,09 % un 36,15 %.
- 6 Attiecīgi, ja pabalstu saderība ir iespējama tikai attiecībā uz ieguvumiem dažādās shēmās (parasti *RGSS* un *RETA*), un vīriešu proporcija *RETA* shēmā ir daudz lielāka nekā sieviešu, pabalstu saderība būs daudz īstenojamāka vīriešu, nekā sieviešu gadījumā, un ar to tiktu pārkāpts Savienības tiesiskajā regulējumā noteiktais vienlīdzīgas attieksmes princips pret vīriešiem un sievietēm sociālā nodrošinājuma jautājumos, un, iespējams, arī nodarbinātības un profesijas jautājumos.

Prejudiciālie jautājumi

1. - “Vai Spānijas tiesību norma par pabalstu saderību, kas atzīta *LGSS* 163. panta 1. punktā un kas tiesu doktrīnā interpretēta tādējādi, ka tā neļauj atzīt par saderīgiem divus vienā un tajā pašā shēmā atzītus pilnīgas pastāvīgas darbnespējas pabalstus, savukārt atļauj šādu pabalstu saderību gadījumos, kad tie atzīti dažādās shēmās, kaut gan abos gadījumos tie ir iegūti, pamatojoties uz neatkarīgām iemaksām, ir pretrunā Eiropas tiesiskajam regulējumam, kas

noteikts Padomes Direktīvas 79/7/EEK (1978. gada 19. decembris) par pakāpenisku vienlīdzīgas attieksmes principa pret vīriešiem un sievietēm īstenošanu sociālā nodrošinājuma jautājumos 4. pantā un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2006/54/EK (2006. gada 5. jūlijs) par tāda principa īstenošanu, kas paredz vienlīdzīgas iespējas un attieksmi pret vīriešiem un sievietēm nodarbinātības un profesijas jautājumos (pārstrādāta versija), 5. pantā, jo, ņemot vērā personu sadalījumu pēc dzimuma dažādās Spānijas sociālā nodrošinājuma sistēmas shēmās, tā izraisa netiešu diskrimināciju dzimuma vai dzimtes dēļ?”

2. - Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir noliedzīga, vai Spānijas tiesiskais regulējums var būt pretrunā iepriekš minētajam Eiropas tiesiskajam regulējumam gadījumā, kad abu pabalstu piešķiršanas pamatā ir dažādas traumas vai slimības?”

Atbilstošās Savienības tiesību normas

LESD 267. pants.

Padomes Direktīva 79/7/EEK (1978. gada 19. decembris) par pakāpenisku vienlīdzīgas attieksmes principa pret vīriešiem un sievietēm īstenošanu sociālā nodrošinājuma jautājumos: 1. pants, 2. pants, 3. panta 1. punkts un 4. panta 1. punkts.

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/54/EK (2006. gada 5. jūlijs) par tāda principa īstenošanu, kas paredz vienlīdzīgas iespējas un attieksmi pret vīriešiem un sievietēm nodarbinātības un profesijas jautājumos (pārstrādāta versija): 1. pants, 2. panta 1. punkta a), b) un f) apakšpunkts un 5. pants.

Atbilstošās valsts tiesību normas

Ley General de la Seguridad Social (LGSS) (Vispārējais sociālā nodrošinājuma likums), kura konsolidētais teksts apstiprināts ar 2015. gada 30. oktobra *Real Decreto Legislativo 8/2015* (Karaļa leģislatīvais Dekrēts 8/2015): it īpaši tā 163. panta 1. punkts, bet arī 193. panta 1. punkts un 26. pārejas noteikums.

1991. gada 12. aprīļa *Real Decreto 691/1991 sobre Cómputo recíproco de cuotas entre Regímenes de Seguridad Social* (Karaļa dekrēts 691/1991 par savstarpēju iemaksu aprēķinu Sociālā nodrošinājuma sistēmas shēmās): 1. pants, 4. panta 1. punkts un 5. pants.

Sala de lo Social del Tribunal Supremo (STS) [Augstākās tiesas Darba un sociālo lietu tiesu palātas] 2014. gada 14. jūlija spriedums, kas taisīts, izskatot kasācijas sūdzību, lai panāktu judikatūras vienveidību (*RCUD*), Nr. 3038/2013.

Īss pamatlietas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 7 Ar *INSS* (Valsts sociālā nodrošinājuma institūts, Spānija) lēmumu prasītājam tika atzīta pilnīga pastāvīga nespēja strādāt savā ierastajā profesijā par administratīvo asistentu, kuras pamatā bija ar profesiju nesaistīta slimība, ar tiesībām saņemt atbilstošo pabalstu no 1998. gada 19. novembra. Pabalsta pamatsumma tika aprēķināta, ņemot vērā apdrošināšanas iemaksas algas laikposmā no 1989. gada maija līdz 1994. gada aprīlim.
- 8 Pašreizējā ierastā prasītājas profesija ir padots darbinieks. Prasītājam pārejošas darbnespējas periods sākās 2016. gada 18. jūlijā. 2018. gada 20. martā *Dirección Provincial del INSS* (*INSS* provinces pārvalde) pieņēma lēmumu, ar kuru prasītājam tika atzīta pilnīga pastāvīga darbnespēja – kas izriet no nelaiemes gadījuma, kas nav saistīts ar profesiju – ar tiesībām saņemt atbilstošo pabalstu. Pabalsta pamatsumma tika aprēķināta, ņemot vērā apdrošināšanas iemaksas algas laikposmā no 2015. gada februāra līdz 2017. gada janvārim.
- 9 Kaut gan prasītājam abi minētie pabalsti tika piešķirti par dažādām profesijām, sakarā ar dažādām slimībām un traumām un atbilstoši dažādiem iemaksu periodiem, un to summas tika aprēķinātas saskaņā ar noteiktām apdrošināšanas iemaksas algām, *INSS* uzskata tos par nesaderīgiem, pamatojoties uz *LGSS* 163. panta 1. punktā noteikto.
- 10 Autoritatīvākā judikatūra pieļautu abu pilnīgas pastāvīgas darbnespējas (PPD) pensiju saderību, ja tās būtu atzītas dažādās shēmās.

Pamatlietas pušu galvenie argumenti

- 11 Prasītājas ieskatā *LGSS* 163. panta 1. punkts nav piemērojams, jo viņa to uzskata par esošu pretrunā Eiropas tiesību normām, konkrēti Direktīvas 79/7/EEK 4. pantam un Direktīvas 2006/54/EK 5. pantam.
- 12 It īpaši viņa apgalvo, ka sieviešu proporcija īpašajās shēmās [proti, tajās, kas nav vispārējā shēma], konkrēti *RETA* shēmā, ir daudz zemāka nekā vīriešu proporcija (2020. gada 31. janvārī – 36,15%), ka nesaderību shēma rada netiešu diskrimināciju dzimuma vai dzimtes dēļ, jo, kaut gan minētā shēma šķietami ir neitrāla, tā lielākā mērā apgrūtina saderību sievietēm, jo sieviešu dalībnieču skaits īpašajās shēmās ir proporcionāli daudz zemāks nekā vīriešu dalībnieku skaits.
- 13 *INSS* apgalvo, ka viena no prasītājas minētajām direktīvām – Direktīva 2006/54 – nemaz nebija piemērojama konkrētajai lietai; ka ir pretrunīgi saņemt divus PPD pabalstus par atšķirīgām profesijām, ja konceptuāli ierastā profesija var būt tikai viena, proti pēdējā; ka, lai atzītu otro PPD pensiju, ir jāizvērtē arī traumas vai slimības, kuras ir pamatā pirmajai piešķirtajai pensijai; ka tiesību normas atļauj aprēķināt uz dažādām shēmām attiecināmas iemaksas; un ka tiesiskā regulējuma, kas reglamentē pastāvīgās darbnespējas pensiju saderību, praktiskā ietekme ir ļoti ierobežota.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 14 Iesniedzējtiesa uzskata, ka pašreizējā pabalstu saderības shēma rada netiešu diskrimināciju dzimuma vai dzimtes dēļ, kas aizliegta Eiropas tiesiskajā regulējumā, jo valsts tiesiskais regulējums nepieļauj to divu PPD pabalstu saderību, kas prasītājam atzīti *RGSS* shēmā.
- 15 Autoritatīvākā judikatūra ir interpretējusi *LGSS* 163. panta 1. punktu *a sensu contrario*, pieļaujot divu tādu pabalstu saderību, kas atzīti dažādās shēmās (*RGSS* un otrā – parasti *RETA*), tikai tad, ja iemaksas katrā shēmā bija pietiekamas, lai saņemtu tiesības uz pabalstu, tostarp gadījumos, kad atzīšanas pamatā bija vienas un tās pašas traumas vai slimības.
- 16 Katrā ziņā būtu pamatoti liegt abu pabalstu saderību, ja tie pilnībā vai daļēji tiktu saņemti no vienām un tām pašām iemaksām. Šā iemesla dēļ dažādās shēmās atzīto pabalstu saderība netiktu atļauta, ja kādā no tiem nebūtu veiktas pietiekamas iemaksas tiesību uz pabalstu piešķiršanai. Taču šeit skatītajā gadījumā prasītāja ir pierādījusi, ka tā ir iemaksājusi pietiekamas un neatkarīgas iemaksas, lai iegūtu tiesības uz abiem pabalstiem, atkarībā no brīža, kad tie atzīti, apdrošināšanas gadījuma un vecuma apdrošināšanas gadījuma iestāšanās brīdī.
- 17 1999. gadā atzītā PPD [pensija] acīmredzot radās no agrākajām iemaksām. Turklāt 2018. gada pensijai nebija vajadzīgas agrākas iemaksas, jo tās pamatā bija ar profesiju nesaistīts nelaimes gadījums, un pietika, ka persona ir reģistrēta sociālā nodrošinājuma sistēmā. Taču ne tikai tas: kaut gan 2018. gada PPD izrietēja no kādas ar profesiju nesaistītas slimības, prasītāja bija pēc 1999. gada veikusi pietiekamas iemaksas, lai saņemtu tiesības uz pabalstu.
- 18 Šeit aplūkotais risinājums – liegt vienā shēmā (parasti *RGSS*) piešķirtu pabalstu saderību un atzīt dažādās shēmās (parasti *RGSS* un *RETA*) piešķirtu pabalstu saderību, lai gan katrā gadījumā tiek iegūti dažādi pabalsti no neatkarīgām iemaksām, izraisa netiešu diskrimināciju dzimuma dēļ. Šī diskriminācija esot aizliegta Direktīvas 79/7/EEK 4. pantā un Direktīvas 2006/54/EK 5. pantā gadījumā, ja šī pēdējā būtu piemērojama.
- 19 Tik tiešām, tiesību normas par pabalstu nesaderību piemērošana šķietami ir neitrāla attiecībā pret dzimumu, jo tā nošķir nevis pēc dzimuma, bet pēc shēmām. Tomēr tās praktiskajai piemērošanai var būt lielāka ietekme uz sieviešu dzimumu un dzimti, kā pierāda personu sadalījuma pēc dzimuma analīze dažādās Spānijas sociālā nodrošinājuma sistēmas shēmās. Mēs aplūkosim tikai *RGSS* un *RETA*, jo tās ir shēmas ar vislielāko dalībnieku skaitu, un pārējās īpašās shēmas vai sistēmas proporcionāli ir būtībā marginālas.
- 20 *RGSS* ir shēma, kas apvieno visās nozarēs kopumā nodarbinātas personas, ar vairāk nekā 14,5 miljoniem dalībnieku. Dzimumu proporcija tajā ir diezgan līdzsvarota, jo sievietes ir pārstāvētas 48,09 % apmērā. Savukārt *RETA* shēmā, kas apvieno visās nozarēs kopumā pašnodarbinātas personas, arī ar nozīmīgu skaitu dalībnieku – vairāk nekā trīs miljoniem biedru –, dzimumu proporcija ir

nelīdzsvarota, jo sievietes ir pārstāvētas tikai 36,15 % apmērā, kas absolūti neatbilst sieviešu proporcijai kopējā valsts iedzīvotāju skaitā vai aktīvo personu grupu skaitā.

- 21 Tādējādi, ja pabalstu saderība ir iespējama tikai attiecībā uz ieguvumiem dažādās shēmās (parasti *RGSS* un *RETA*) un vīriešu proporcija *RETA* shēmā ir daudz lielāka nekā sieviešu, var secināt, ka pabalstu saderības atzīšana būs daudz īstenojamāka vīriešu, nekā sieviešu gadījumā. Tiesību normas par pabalstu nesaderību piemērošana procentuāli sievietēm kaitēs lielākā mērā nekā vīriešiem, bez objektīviem šādas situācijas iemesliem.
- 22 Turklāt iepriekš minētais nozīmētu ne tikai netiešu diskrimināciju dzimuma dēļ, bet arī, un varbūt pat galvenokārt, dzimtes dēļ, jo mazāka sieviešu klātbūtne *RETA* shēmā atspoguļo lielākas grūtības sievietēm veikt autonomu uzņēmējdarbību kādā ražošanas nozarē, jo viņas tradicionāli ir uzņēmušās aprūpētāju un mājsaimnieču lomu, kas līdz galam vēl nav izskausts. It īpaši agrāko paaudžu gadījumā, kaut gan sievietes aizvien bija aktīvas, tās ienāca darba tirgū vēlāk – dažreiz, kad bērni jau bija izauguši, galvenokārt nepilnu darba laiku – lai savietotu to ar mājas soli – un mazāk kvalificētos darbos, jo viņām bija bijis mazāk profesionālās izglītības un karjeras izaugsmes iespēju.
- 23 Tāpēc ir loģiski, ka iekļaušanās darba tirgū tik nelabyvēlīgos apstākļos ir notikusi galvenokārt kā darba ņēmējām, nevis kā pašnodarbinātām personām, papildus faktam, ka tradicionālā aprūpētājas loma apgrūtināja sievietēm piekļuvi finansējumam un kapitālam, kas būtu nepieciešams pašnodarbinātībai.
- 24 Visa iepriekš izklāstītā dēļ tiek uzskatīts par lietderīgu uzdot prejudiciālu jautājumu. Kaut gan diskriminācijas – gan dzimuma, gan dzimtes dēļ, gan tiešas vai netiešas – aizliegums ir pietiekami konsolidēts un iestrādāts Eiropas Savienības tiesībās, tiek uzskatīts par nepieciešamu šajā sakarā saņemt Eiropas Savienības Tiesas prejudiciālu nolēmumu, jo nav pierādījumu, ka kādā no saviem agrākajiem spriedumiem Tiesa būtu skatījusi specifisko jautājumu par pabalstu saderību.
- 25 Atšķirīgs būtu gadījums, ja otrā atzītā pensija būtu par absolūtu pastāvīgu darbnespēju, jo tādā gadījumā minētā pensija kompensētu nespēju veikt jebkādu ražošanas darbību, kas absorbētu iespēju turpināt strādāt kādā konkrētā profesijā. Tomēr tas nav prasītājas gadījums.
- 26 Vienas un tās pašas traumas vai slimības nevar ļaut atzīt divus PPD pabalstus. Tomēr viena un tā pati patoloģija netraucē piekļūt diviem saderīgiem PPD pabalstiem divās dažādās shēmās. Katrā ziņā tāpēc tiek uzskatīts par būtisku noformulēt otru jautājumu, kas ir pakārtots galvenajam jautājumam, ja būtu jāparedz nianse, ka nesaderība ir attaisnota un nav diskriminējoša gadījumā, kad pabalsti ir piešķirti par vienām un tām pašām traumām vai slimībām.